

Αντισημιτισμός, Ολοκαύτωμα και Φιλοσοφική Σκέψη

27-29 Νοεμβρίου 2019

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Εργαστήριο
Πολιτικής
Φιλοσοφίας
Από την πράξη στη θεωρία

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Τετάρτη 27 Νοεμβρίου

στη Μεγάλη Αίθουσα του Πανεπιστημίου Αθηνών,
(κεντρικό κτήριο, Πανεπιστημίου 30)

17.30

Χαιρετισμοί

Προεδρείο: Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου,
Φώτης Στάμος, Κατερίνα Καρούνια

Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού

Μ.-Α. Δημόπουλος, Πρύτανης ΕΚΠΑ

Α. Χαλδαιάκης, Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών

Γ. Στείρης, Αναπληρωτής Πρόεδρος Τμήματος Φιλοσοφίας

Ε. Λιανός-Λιάντης, Ειδικός Απεσταλμένος για την Καταπολέμηση του Αντισημιτισμού και την Προάσπιση της Μνήμης του Ολοκαυτώματος (ΥΠ.ΕΞ.), Επικεφαλής της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στη Διεθνή Συμμαχία για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος (IHRA)

Δ. Σαλτιέλ, Πρόεδρος Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος

Α. Ταραμπουλούς, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών

Μ. Σούσης, Πρόεδρος του Συλλόγου Απογόνων Θυμάτων του Ολοκαυτώματος

Γ. Παπαοικονόμου, Μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Κεντρική Ομιλία

Προεδρείο: Γεώργιος Βασίλαρος, Γιώργος Στείρης

Σταύρος Ζουμπουλάκης
Αντισημιτισμός Χτες και Σήμερα

Πέμπτη 28 Νοεμβρίου

στο Αμφιθέατρο «Α. Αργυριάδης»
(κεντρικό κτήριο του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πανεπιστημίου 30)

1η Συνεδρία

Προεδρείο: Ρένα Μόλχο, Γεράσιμος Κακολύρης

10:00 – 10:20

Ευάγγελος Πρωτοπαπαδάκης

Η περίπτωση του Eduard Perkporf: χρήση ερευνητικών πορισμάτων από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης

10:20 – 10:40

Δημήτρης Λαμπρέλλης

Ο νιτσεϊσμός του Πέτρου Βλαστού ως κοινωνικός δαρβινισμός, ως ευγονική, ως αντισημιτισμός

10:40 – 11:00

Μαρία Χωριανοπούλου

Η από-θεοποίηση του Θεού μετά το Άουσβιτς κατά τον Hans Jonas . Ένα σύντομο βιοηθικό σχόλιο

11.00-11.20

Βούλα Τσινόρεμα

Ο Κώδικας της Νυρεμβέργης. Ναζιστική ιατρική, πειράματα σε ανθρώπους και τα ηθικά όρια της βιοϊατρικής έρευνας

11:20 – 11:40 - Συζήτηση

11:40 – 12:00 - Διάλειμμα

2η Συνεδρία

Προεδρείο: Βασιλική Λαλαγιάννη, Ιωάννης Κωνσταντάκος

12:00 – 12:20

Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου

Οι μεταμορφώσεις των αντιεβραϊκών μύθων στον 19ο και 20ό αιώνα

12:20 - 12:40

Ευστάθιος Λιανός-Λιάντης

Από την Εβραιοφοβία στον Αντισημιτισμό:
Επιβιώσεις αντιεβραϊκών στερεοτύπων στις σύγχρονες κοινωνίες.

12:40 - 13:00

Δημήτρης Ψαρράς

Η αναβίωση του αντισημιτισμού στη σύγχρονη πολιτική ρητορική

13:00 - 13:20

Συζήτηση

Λήξη πρωινών εργασιών

3η Συνεδρία

Προεδρείο: Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, Ρίκα Μπενβενίστε

17:00 – 17:20

Ιωάννης Κωνσταντάκος

Η εμπειρία του διωγμού στην εβραϊκή παραβολή,
από τον Ακίνα στον Kafka

17:20 – 17:40

Γιώργος Φαράκλας-Ματορίκος

«Μια ανεξήγητη σπουδή». Για την εθνικοσοσιαλιστική ανοησία

17:40 - 18:00

Γιάννης Δημητρακάκης

Ο Emil Cioran και οι Εβραίοι

18:00 - 18:20

Συζήτηση

18:20 - 18:40

Διάλειμμα

4η Συνεδρία

Προεδρείο: Αριστείδης Χατζής, Βούλα Τσινόρεμα

18:40 – 19:00

Άννα Μαυρολέων

Ο αντισημιτισμός στην θεατρική σκηνή

19:00 – 19:20

Κώστας Σπηλιώτης

Η κατασκευή του εχθρού μέσα από τις αντισημιτικές καρικατούρες κατά τον Μεσοπόλεμο

19:20 – 19:40

Ρένα Μόλχο

Ο αντισημιτισμός επί σκηνής: το θεατρικό έργο του Henry Bernstein *Ισραήλ* στην Θεσσαλονίκη

19:40 - 20:00

Βασιλική Λαλαγιάννη

Οι Γάλλοι συγγραφείς απέναντι στον Αντισημιτισμό.
Από τον Céline στον Semprun

20:00 – 20:20

Συζήτηση

Λήξη εργασιών πρώτης μέρας

Παρασκευή 29 Νοεμβρίου

στο Αμφιθέατρο «Α. Αργυριάδης»

1η Συνεδρία

Προεδρείο: Γιώργος Φαράκλας-Ματορίκος, Βίκυ Ιακώβου

10:00 – 10:20

Ποθητή Χαντζαρούλα

Μορφές αντισημιτικής βίας στην μεταπολεμική Ελλάδα και ο ρόλος της για την διαμόρφωση της υποκειμενικότητας των παιδιών

10:20 – 10:40

Τρισεύγενη Γεωργακοπούλου

Ο αντισημιτισμός στην Ελλάδα σήμερα

10:40 – 11:00

Ρίκα Μπενβένιστε

Σκέψεις για μια ιστορία του Αντισημιτισμού στην Ελλάδα

11:00 – 11:20

Συζήτηση

11:20 – 11:40

Διάλειμμα

2η Συνεδρία

Προεδρείο: Δημήτρης Λαμπρέλλης, Διονύσης Δρόσος

11:40 – 12:00

Αριστείδης Χατζής

Οι βαθιές ρίζες του Αντισημιτισμού στην Ευρώπη

12:00 – 12:20

Φώτης Στάμος

Το Ολοκαύτωμα και η κατάρρευση
του ευρωπαϊκού κοσμοειδώλου

12:20 – 12:40

Βίκυ Ιακώβου

Το ερώτημα για την τεχνική ως συγκατάνευση
στην ναζιστική φρίκη; Διαβάζοντας τον Heidegger
με αφετηρία τον Lévinas

12:40 – 13:00

Κατερίνα Πλευρίδη

Ο H. S. Chamberlain και η επιρροή του στις αντισημιτικές
θεωρίες στην Ευρώπη κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα

13:00 – 13:20

Συζήτηση

Λήξη πρωινών εργασιών

3η Συνεδρία

Προεδρείο: Νίκη-Χαρά Μπανάκου-Καραγκούνη,
Ευάγγελος Πρωτοπαπαδάκης

17:00 – 17:20

Μιχάλης Πάγκαλος

Heidegger και Lévinas: αντισημιτισμός, κριτική της οντολογίας
και θρησκεία

17:20 – 17:40

Γιώργος Γρηγορίου

Paul Ricoeur: Η συγχώρηση ως εσχατολογικός ορίζοντας
της μνήμης και της λήθης. Ολοκαύτωμα και πολιτική συγχώρηση

17:40 – 18:00

Βαγγέλης Μπιτσώρης

Martin Heidegger: Ιστορία του Είναι και Αντισημιτισμός

18:00 – 18:20

Στέφανος Δημητρίου

«Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος...»: Ποια ανθρωπολογία
προϋποθέτει ο ναζισμός;

18:20 – 18:40 - Συζήτηση

18:40 – 19:00 - Διάλειμμα

4η Συνεδρία

Προεδρείο: Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου, Γιώργος Αραμπατζής

19:00 – 19:20

Γιώργος Παπαοικονόμου

Η Hannah Arendt και η αμετάκλητη ένταξη των Εβραίων στην ανθρωπότητα

19:20 – 19:40

Διονύσης Δρόσος και Μαρία Καβάλα

Εθνοτική και εθνική ανεκτικότητα: Τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις του «εβραϊκού ζητήματος» στην εποχή του νεοελληνικού διαφωτισμού

19:40 – 20:00

Φίλιππος Βασιλόγιαννης

Ενώπιον τού Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης: Kelsen και Schmitt για την αρχή nullum crimen, nulla poena sine lege

20:00 – 20:20

Κατερίνα Καρούνια

Οι τρεις όψεις του αντιεβραϊσμού στον Carl Schmitt:
Η γη και ο άνευ όρων Άλλος

20:20 – 20:40

Συζήτηση

Λήξη εργασιών του Συμποσίου.

Σύνεδροι

Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου

Ομότιμη Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γιώργος Αραμπατζής

Αναπληρωτής Καθηγητής Βυζαντινής Φιλοσοφίας, Διευθυντής του ΠΜΣ «Φιλοσοφία», Διευθυντής του Εργαστηρίου Μελέτης του Θεσμικού Λόγου, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γεώργιος Βασιλάρος

Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, πρ. Πρόεδρος του Τμήματος Φιλοσοφίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Φίλιππος Βασιλόγιαννης

Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας του Δικαίου, Νομική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τρισεύγενη Γεωργακοπούλου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Γιώργος Γρηγορίου

Δικηγόρος, μεταφραστής

Γιάννης Δημητρακάκης

Επίκουρος Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στέφανος Δημητρίου

Αναπληρωτής Καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Διονύσης Δρόσος

Καθηγητής Ηθικής και Πολιτικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σταύρος Ζουμπουλάκης

Πρόεδρος της Εθνικής Βιβλιοθήκης, Πρόεδρος του Δ.Σ. του βιβλικού ιδρύματος «Άρτος Ζωής», συγγραφέας

Βίκυ Ιακώβου

Επίκουρη Καθηγήτρια Πολιτικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Μαρία Καβάλα

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γεράσιμος Κακολύρης

Επίκουρος Καθηγητής Σύγχρονης Ηπειρωτικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κατερίνα Καρούνια

Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Université Paris I Panthéon-Sorbonne, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Ιωάννης Κωνσταντάκος

Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βασιλική Λαλαγιάννη

Καθηγήτρια Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Δημήτρης Λαμπρέλλης

Καθηγητής Κοινωνικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, διευθυντής έκδοσης Επετηρίδας Φιλοσοφικής Έρευνας «ΔΙΑΛΟΓΟΣ»

Ευστάθιος Λιανός-Λιάντης

Ειδικός Απεσταλμένος για την Καταπολέμηση του Αντισημιτισμού και την Προάσπιση της Μνήμης του Ολοκαυτώματος (ΥΠ.ΕΞ.), Επικεφαλής της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στη Διεθνή Συμμαχία για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος (IHRA)

Άννα Μαυρολέων

Διδάσκουσα στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Διδάκτωρ Επικοινωνίας Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Πολιτισμού, επιστημονική συνεργάτις του Κέντρου Κλασικού Δράματος και Θεάματος (ΚΕ.ΔΡΑ.)

Ρένα Μόλχο

Διδάκτωρ Ιστορικός

Νίκη-Χαρά Μπανάκου-Καραγκούνη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Φιλοσοφίας του 20ου αι./Αισθητικής, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ρίκα Μπενβενίστε

Καθηγήτρια Ιστορίας Μεσαιωνικής Ευρώπης, Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Βαγγέλης Μπιτσώρης

Συγγραφέας, μεταφραστής

Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πολιτικής Φιλοσοφίας, Πρόεδρος του Τμήματος Φιλοσοφίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Διευθύντρια του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Μιχάλης Πάγκαλος

Διδάκτωρ Φιλοσοφίας (E.H.E.S.S-Centre Raymond Aron), μέλος Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού του τμήματος Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Γιώργος Παπαοικονόμου

Υποψήφιος Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Κατερίνα Πλευρίδη

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Ευάγγελος Πρωτοπαπαδάκης

Επίκουρος Καθηγητής Εφαρμοσμένης Ηθικής, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Διευθυντής του Εργαστηρίου Εφαρμοσμένης Φιλοσοφίας

Κώστας Σπηλιώτης

Διδάκτωρ Πολιτικών Επιστημών (Πολιτική Κοινωνιολογία-Επικοινωνία), Πανεπιστήμιο Paris IX-Dauphine, Ψυχαναλυτικός Ψυχοθεραπευτής

Φώτης Στάμος

Μεταπτυχιακός φοιτητής, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας

Γιώργος Στείρης

Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας των Μέσων Χρόνων και της Αναγέννησης στη Δύση, Αναπληρωτής Πρόεδρος του Τμήματος Φιλοσοφίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Βούλα Τσινόρεμα

Καθηγήτρια Σύγχρονης, Νεότερης Φιλοσοφίας και Βιοηθικής, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Γιώργος Φαράκλας-Ματορίκος

Καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ποθητή Χαντζαρούλα

Επίκουρη Καθηγήτρια Ιστορικής Ανθρωπολογίας 19ος – 20ος αιώνας, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Αριστείδης Χατζής

Καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας των Θεσμών. Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μαρία Χωριανοπούλου

Διδάκτωρ φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Δημήτρης Ψαρράς

Δημοσιογράφος, μέλος της ερευνητικής ομάδας «ΙΟΣ», συγγραφέας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Διονύσης ΔΡΟΣΟΣ, Σταύρος ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ, Βίκυ ΙΑΚΩΒΟΥ, Γεράσιμος ΚΑΚΟΛΥΡΗΣ, Χαρά ΜΠΑΝΑΚΟΥ-ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗ, Ρίκα ΜΠΕΝΒΕΝΙΣΤΕ, Μιχάλης ΠΑΓΚΑΛΟΣ, Βαγγέλης ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Βούλα ΤΣΙΝΟΡΕΜΑ, Γιώργος ΦΑΡΑΚΛΑΣ, Αριστείδης ΧΑΤΖΗΣ.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Βάνα ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ-ΚΥΡΙΑΝΙΔΟΥ (Πρόεδρος), Γιώργος ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ (Αντιπρόεδρος), Φώτης ΣΤΑΜΟΣ (Γραμματέας), Κατερίνα ΚΑΡΟΥΝΙΑ (Δημόσιες σχέσεις), Γιώργος ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (Ταμίας), Κατερίνα ΠΛΕΥΡΙΔΗ, Θάνος ΓΕΛΑΛΗΣ, Κωνσταντίνος ΗΡΟΔΟΤΟΥ, Νίκος ΝΤΟΛΑΣ, Τρίσα ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Παναγιώτης ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (Μέλη)

Εικόνα εξωφύλλου: Ευγενική προσφορά του καλλιτέχνη Κώστα Ζαφειρόπουλου.

Φωτογραφίες φόντου, με σειρά χρήσης:

«Μνημείο Ολοκαυτώματος στην Αθήνα», του Tilemahos Efthimiadis - <https://www.flickr.com/photos/telemah/5299043825/in/photostream/>, CC license (λεπτομέρεια)

«Πεσμένα φύλλα», γλυπτό του Menashe Kadishman στη μνήμη των Εβραίων θυμάτων του Ολοκαυτώματος, μέρος εγκατάστασης που εκτίθεται στο εβραϊκό Μουσείο του Βερολίνου, Γερμανία - Adobe Stock

Τείχος κατασκευασμένο από τεμάχια ταφόπλακων του εβραϊκού νεκροταφείου, κατεστραμμένων κατά τον Β' ΠΠ. Βρίσκεται δίπλα στη συναγωγή Remuh της Κρακοβίας, Πολωνία - Adobe Stock

Φωτογραφία οπισθόφυλλου: Μνημείο για τους Ούγγρους Εβραίους, θύματα του Ολοκαυτώματος, στην όχθη του Δούναβη, Βουδαπέστη, Ουγγαρία - Adobe Stock

Επιμέλεια προγράμματος: Κατερίνα Καρούνια

ΕΠΟΨΗ,
2019